

REGERINGSKANSLIET

Utbildningsdepartementet

2010-08-26

U2010/4818/S

Remisspromemoria

Inrättande av försöksverksamhet med
riksrekryterande spetsutbildning inom
grundskolan

Innehållsförteckning

Sammanfattning	2
Författningsförslag	3
Förslag till förordning om försöksverksamhet med riksrekryterande spetsutbildning i grundskolans högre årskurser	3
1 Bakgrund	6
2 Förslaget om försöksverksamhet med riksrekryterande spetsutbildning i grundskolans högre årskurser	7
2.1 Allmänt	7
2.2 Villkor för huvudmän	7
2.3 Ansökan	8
2.4 Skolarbetets förläggning	9
2.5 Utbildningens utformning och betyg	9
2.6 Behörighet och urval	10
2.7 Uppföljning och utvärdering	10
2.8 Inga ökade kostnader för spetsutbildning	10
3 Ikraftträdande	11
4 Ekonomiska konsekvenser	11

Sammanfattning

I denna promemoria lämnas förslag till en försöksverksamhet med riksrekryterande spetsutbildning i årskurserna 7–9 inom grundskolan. Verksamheten föreslås bedrivas i en begränsad omfattning och ska omfatta såväl offentliga som fristående huvudmän. Anordnarna föreslås få använda färdighetstester och kunskapsprov för urval. Försöksverksamheten innebär bl.a. att eleven i grundskolan kan läsa kurser enligt gymnasieskolans ämnesplaner och få betyg. För sådana kurser får endast behöriga lärare användas. Dokumenterat samarbete med en gymnasieskola är ett krav.

Författningsförslag

Förslag till förordning om försöksverksamhet med riksrekryterande spetsutbildning i grundskolans högre årskurser

Härigenom föreskrivs följande.

Allmänna bestämmelser

1 § Denna förordning innehåller bestämmelser om en försöksverksamhet med riksrekryterande spetsutbildning i vissa ämnen i grundskolan. Förordningen gäller för utbildning som påbörjas under tiden den 1 juli 2012–den 30 juni 2019.

Med spetsutbildning enligt denna förordning avses en utbildning inom grundskolans årskurser 7–9 som inrymmer särskild fördjupning och breddning inom det ämne eller de ämnen som spetsutbildningen är inriktad mot.

Syftet med spetsutbildningen är, utöver vad som följer av 10 kap. 2 § skollagen (2010:800), att eleverna ges möjlighet att kunna nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling.

2 § Statens skolverk får inför vart och ett av läsåren 2012/13–2014/15 besluta att huvudmän för grundskolan får delta i försöksverksamheten enligt bestämmelserna i denna förordning.

Den huvudman som deltar i försöksverksamheten får under de fem läsår som följer efter Skolverkets beslut starta spetsutbildning i årskurs 7.

För offentliga huvudmän innebär ett sådant beslut som avses i första stycket att elever från hela landet ska tas emot till utbildningen enligt 10 kap. 26 § skollagen (2010:800).

3 § Statens skolverks beslut om deltagande i försöksverksamheten får inför varje läsår avse högst 10 utbildningar med vardera maximalt 30 elever i varje årskurs. Av samtliga utbildningar inom försöksverksamheten ska högst 15 utbildningar avse matematik eller naturorienterande ämnen och högst 15 utbildningar avse samhällsorienterande eller humanistiska ämnen.

Skolverket ska sträva efter att spetsutbildningarna blir jämnt fördelade över landet.

Utbildningens utformning

4 § Spetsutbildningen ska inriktas mot något eller några av följande av grundskolans ämnen

- engelska,
- matematik,
- naturorienterande ämnen: biologi, fysik och kemi,
- samhällsorienterande ämnen: geografi, historia, religionskunskap och samhällskunskap, och

– språkval.

Statens skolverk får medge att ämnesplaner som fastställts för ämnen i gymnasieskolan som motsvarar ämnen som spetsutbildningen är inriktad mot ska tillämpas.

5 § Spetsutbildningen behöver inte följa den fördelning av undervisningstiden som följer av timplanen för grundskolan i bilaga 1 till skollagen (2010:800).

Den totala undervisningstid som föreskrivs i 10 kap. 5 § första stycket skollagen får inte underskridas.

Behörighet och urval

6 § Tester och prov för att bedöma en sökandes kunskaper och färdigheter i det ämne eller de ämnen som spetsutbildningen är inriktad mot får utgöra villkor för antagning eller grund för urval mellan sökande till utbildningen.

Betyg

7 § När en ämnesplan som fastställts för gymnasieskolan tillämpats, ska bestämmelserna om betygssättning i 15 kap. 22–24 §§ skollagen (2010:800) gälla.

8 § Av elevens slutbetyg från grundskolan ska det framgå att eleven deltagit i en spetsutbildning och mot vilket ämne eller vilka ämnen utbildningen varit inriktad. Vidare ska, utöver betygen i grundskolans ämnen, framgå de betyg som satts med tillämpning av gymnasieskolans kunskapskrav.

Ansökan

9 § Statens skolverk får meddela föreskrifter om hur ansökan ska göras, vilka uppgifter ansökan ska innehålla, vilka handlingar som ska ges in tillsammans med ansökan och när ansökan senast ska göras.

Villkor för tillstånd

10 § Statens skolverk får besluta om deltagande i försöksverksamheten för en huvudman som kan erbjuda spetsutbildning av god kvalitet enligt bestämmelserna i 4–8 §§ om huvudmannen visar att

1. huvudmannen har ett väl etablerat samarbete med en gymnasieskola som har utbildning i det ämne eller de ämnen som spetsutbildningen är inriktad mot,
2. huvudmannen för undervisningen på gymnasial nivå använder lärare som har en utbildning avsedd för denna undervisning,
3. utbildningens särskilda uppläggning inte minskar elevernas möjligheter att uppnå de behörighetskrav som gäller för högskoleförberedande program i gymnasieskolan, och

4. kostnaderna för utbildningen inte överstiger huvudmannens kostnader för övrig grundskoleutbildning.

Beslut

11 § Ett beslut om deltagande i försöksverksamheten ska ange vid vilken skolenhet utbildningen ska anordnas och vilka behörighetskrav och urvalsgrunder som får användas. Vidare ska det i beslutet anges det högsta antal elever som huvudmannen får ta emot på spetsutbildningen.

Uppföljning och utvärdering

12 § De huvudmän som anordnar spetsutbildning är skyldiga att delta i den särskilda uppföljning och utvärdering som görs av utbildningen.

13 § Statens skolverk ska senast den 1 oktober under åren 2013–2020 lämna en redovisning till Regeringskansliet av omfattningen av försöksverksamheten och en utvärdering av denna.

Överklagande

14 § Statens skolverks beslut enligt denna förordning får inte överklagas.

Denna förordning träder i kraft den 1 mars 2011.

1 Bakgrund

Rätten till lika tillgång till utbildning är sedan länge en grundbult i det svenska skolsystemet. Enligt skollagen (2010:800) ska alla, oberoende av geografisk hemvist och sociala och ekonomiska förhållanden ha lika tillgång till utbildning i skolväsendet. Även diskrimineringslagen (2008:567) innehåller bestämmelser som syftar till att främja lika rättigheter och möjligheter inom utbildningsområdet. Utbildningen ska också enligt skollagen vara likvärdig inom varje skolform och inom fritidshemmet oavsett var i landet den anordnas. Ansvaret för en likvärdig utbildning över hela landet bärs gemensamt av staten och skolhuvudmän. Likvärdighetsprincipen är en utgångspunkt för den statliga tillsynen och kvalitetsgranskningen.

Likvärdighet betyder dock inte likformighet eller att alla elever ska ges lika stora resurser. Likvärdigheten upprätthålls genom målen i skollagen och läroplaner, kunskapskrav samt bestämmelser om minsta garanterad undervisningstid, ämnen, lärarbehörighet, särskilt stöd, överklagande, tillsyn och kvalitetsgranskning. Likvärdighet betyder att de fastställda målen kan nås på olika sätt beroende på lokala förutsättningar. Kvaliteten i verksamheten ska dock ha lika hög nivå oavsett var i landet verksamheten bedrivs.

I utbildningen ska hänsyn tas till elevers olika behov och förutsättningar. Elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt utifrån sina förutsättningar. En strävan ska vara att uppväga skillnader i elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. Därvid har både huvudmän och profession ansvar för att vid resursfördelning, organisation och val av metoder och arbetssätt anpassa verksamheten till elevers skilda förutsättningar och behov. Detta förhållningssätt innebär att alla elever blir sedda. Ingen ska behöva halka efter i undervisningen utan att det uppmärksammas, men ingen ska heller behöva stå tillbaka bara för att han eller hon har lätt att lära.

Grundläggande för att alla elever ska få möjlighet att nå målen för utbildningen är att särskilt stöd ges till de elever som av olika anledningar har svårt att nå målen för utbildningen. Stödet ges på det sätt och i den omfattning som behövs för att eleven ska ha möjlighet att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås. Men också elever som utvecklas snabbt har rätt till stimulans och utmaningar i skolarbetet. Även elever som lätt når kunskapskraven eller har speciella talanger har således rätt att få en individanpassad undervisning och uppmuntran att nå ännu längre i sin kunskapsutveckling.

För att underlätta för elever som lätt når kunskapskraven att nå längre i sin kunskapsutveckling bör det införas en försöksverksamhet med möjlighet till en begränsad, riksrekryterande spetsutbildning där elever i grundskolan bl.a. ges möjlighet att läsa kurser enligt gymnasieskolans ämnesplaner och få betyg.

2 Förslaget om försöksverksamhet med riksrekryterande spetsutbildning i grundskolans högre årskurser

I det följande redovisas det närmare innehållet i den tänkta förordningsregleringen om försöksverksamhet med spetsutbildning i årskurserna 7–9 inom grundskolan.

2.1 Allmänt

Regleringen innehåller föreskrifter om en försöksverksamhet med riksrekryterande spetsutbildning inom grundskolan i matematik eller naturorienterande, samhällsorienterande eller humanistiska ämnen.

Med spetsutbildning avses en utbildning i årskurserna 7–9 inom grundskolan

1. med särskild fördjupning och breddning inom det ämne eller de ämnen spetsutbildningen är inriktad mot, och
2. som kan göra det möjligt för en elev att inom ramen för sin grundskoleutbildning läsa gymnasiekurser och få betyg på dessa.

Redan inom ramen för dagens struktur har skolhuvudmännen möjligheter att inrätta utbildningar med särskild profil mot ett visst ämne. Det är därför viktigt att precisera vilken typ av utbildning som avses med den nya försöksverksamheten med spetsutbildning. Utmärkande för en spetsutbildning på grundskolenivå ska vara följande.

1. Spetsutbildningen ska vara riksrekryterande för att elever med framstående ämneskunskaper oberoende av hemort ska kunna söka till en spetsutbildning.

2. Spetsutbildningen ska ha en särskild fördjupning och breddning inom det ämne eller de ämnen som utbildningen är inriktad mot, utöver vad som normalt förekommer i grundskolan.

3. Det ska vara möjligt för elever som deltar i spetsutbildning att inom ramen för sina grundskolestudier läsa gymnasiekurser och få betyg på dessa. En självklar förutsättning är att kunskapskraven för grundskoleutbildningen först är uppfyllda.

Syftet med försöksverksamheten med spetsutbildning är att eleven ska uppmuntras att utvecklas enligt sina förutsättningar redan i grundskolan. Under förutsättning att nödvändiga beslut fattas är avsikten att göra det möjligt för en elev som har fått betyg på en gymnasiekurs innan eleven börjar i gymnasieskolan att gå om kursen under sin utbildning i gymnasieskolan.

2.2 Villkor för huvudmän

Statens skolverk får inför vart och ett av läsåren 2012/13–2014/15 besluta att huvudmän för grundskolan får delta i försöksverksamheten med spetsutbildning för högst 10 utbildningar med vardera högst 30 elever i varje årskurs. Av samtliga utbildningar ska högst 15 utbild-

ningar avse matematik eller naturorienterande ämnen och högst 15 utbildningar avse samhällsorienterande eller humanistiska ämnen. Ett tillstånd att anordna spetsutbildning innebär en rätt att ta emot elever i årskurs sju under fem läsår. Utbildningen ska utvärderas. Skolverket ska sträva efter att dessa utbildningar är jämnt fördelade i landet. Därvid ska även antalet elever i kommunernas grundskolor beaktas.

Skolverkets beslut om att en kommunal huvudman får anordna försöksverksamhet med spetsutbildning ska samtidigt innebära att utbildningen ska vara riksrekryterande. För att Skolverket ska få meddela tillstånd för en kommunal eller fristående huvudman att anordna försöksverksamhet med spetsutbildning, måste huvudmannen visa att denne

1. har ett väl etablerat samarbete med en gymnasieskola som har utbildning i det ämne eller de ämnen som spetsutbildningen är inriktad mot, och
2. kan erbjuda en spetsutbildning av god kvalitet som även uppfyller övriga förordningskrav.

Skolverket ska efter ansökan få besluta om vilka huvudmän som får anordna försöksverksamhet med spetsutbildning. Varje år får tillstånd ges till maximalt 10 utbildningar med högst 30 elever i varje årskurs och utbildning. Av det sammanlagda antalet godkännanden ska högst 15 utbildningar avse matematik eller naturorienterande ämnen och högst 15 utbildningar avse samhällsorienterande eller humanistiska ämnen. Med en god spridning över landet ökar möjligheten för elever att kunna gå en spetsutbildning, oberoende av hemort.

För att Skolverket ska kunna bevilja en huvudman tillstånd att genomföra en försöksverksamhet med spetsutbildning ska denne ha ett väl etablerat samarbete med en gymnasieskola som har utbildning i det ämne eller de ämnen som spetsutbildningen är inriktad mot. Detta är en förutsättning för att tillförsäkra eleverna en god utbildning med tillräcklig kvalitet och progression i lärandet. Utbildningen ska även i övriga avseenden vara av god kvalitet. För undervisningen på gymnasial nivå ska behöriga lärare på den nivån användas.

2.3 Ansökan

Statens skolverk får meddela föreskrifter om hur ansökan om att få anordna försöksverksamhet med spetsutbildning ska göras, vilka uppgifter ansökan ska innehålla, vilka handlingar som ska ges in tillsammans med ansökan och när ansökan senast ska ges in till verket.

Huvudmannen ska ansöka hos Skolverket om att få anordna försöksverksamhet med spetsutbildning. För att huvudmannen ska kunna inrätta en godkänd utbildning i tid för att ställa samman informationsmaterial etc. inför elevernas val av spetsutbildning ska en ansökan om att anordna försöksverksamhet med spetsutbildning vara Skolverket till handa vid en sådan tidpunkt att verket kan fatta beslut i frågan i god tid innan utbildningen ska starta. Skolverket bör därför få meddela föreskrifter om sista ansökningsdag.

Skolverket bör vidare få rätt att utfärda föreskrifter om vilka uppgifter huvudmannen ska lämna i ansökan och om vilka handlingar som ska ges in tillsammans med ansökan. Det kan t.ex. handla om att huvudmannen ska tillhandahålla en plan för utbildningen som visar innehållet i spetsutbildningen liksom en eventuell samplanering med gymnasieskolan när det gäller gymnasiala kurser som är relevanta för eleverna i grundskolan. Att det finns ett etablerat samarbete med gymnasieskolan kan t.ex. framgå genom kopior på avtal eller en dokumenterad avsiktsförklaring ("letter of intent") som bifogas ansökan.

Skolverket bör vidare få föreskriva hur ansökningsförfarandet ska gå till, om en viss blankett ska användas, om ansökan kan göras elektroniskt osv.

2.4 Skolarbetets förläggning

En spetsutbildning kan möjliggöra för en elev att läsa kurser enligt gymnasieskolans ämnesplaner inom ramen för sin skolgång i grundskolan.

Förslaget innebär att en elev har möjlighet att fördjupa och bredda sina kunskaper i ett visst ämne utöver de krav som annars ställs i grundskolan. En spetsutbildning kan göra det möjligt för en grundskoleelev att parallellt med sin undervisning i grundskolans ämnen läsa gymnasiekurser i ämnen som är relevanta för spetsutbildningen.

2.5 Utbildningens utformning och betyg

Spetsutbildningarna i grundskolan ska inriktas mot matematik eller naturorienterande, samhällsorienterande eller humanistiska ämnen.

Statens skolverk får medge att ämnesplaner som fastställts för ämnen i gymnasieskolan som motsvarar ämnen som spetsutbildningarna är inriktade mot ska tillämpas.

När en elev läser enligt gymnasieskolans ämnesplaner ska gymnasieskolans kunskapskrav tillämpas när betyg sätts. I en elevs slutbetyg ska det antecknas att eleven har deltagit i en spetsutbildning och vilka ämnen utbildningen varit inriktad mot. Vidare ska det av slutbetyget, utöver betygen i grundskolans ämnen, framgå de betyg som satts med tillämpning av gymnasieskolans kunskapskrav.

För att spetsutbildningen ska kunna erbjuda stimulerande undervisningsmiljöer som ger talangfulla elever tillräcklig utmaning i det ämne eller ämnen som spetsutbildningen är inriktad mot, kan omfattningen av undervisningen i spetsämnet överstiga den som föreskrivs i timplanen. Även andra avvikelser från timplanen kan göras. Elevens möjligheter att uppnå behörighet till högskoleförberedande program i gymnasieskolan får dock inte äventyras genom dessa avvikelser. Den totala undervisningstiden på 6 665 timmar som föreskrivs i skollagen (2010:800) får inte underskridas.

2.6 Behörighet och urval

Huvudmannen får besluta att använda tester och prov som underlag för bedömningen av en sökandes kunskaper och färdigheter i det ämne eller de ämnen som spetsutbildningen är inriktad mot. Resultatet av ett sådant test eller prov får ligga till grund för huvudmannens beslut om urval och antagning.

Enligt 10 kap. 9 § skollagen (2010:800) får tester och prov inte utgöra villkor för antagning eller urval till eller inom en skolenhet. Av samma lagrum följer dock att regeringen får föreskriva att färdighetstest eller kunskapsprov ska kunna krävas för behörighet och även tjäna som urvalsgrund.

2.7 Uppföljning och utvärdering

De huvudmän som anordnar försöksverksamhet med spetsutbildning är skyldiga att delta i den särskilda uppföljning och utvärdering som görs av utbildningen. Staten skolverk ska senast den 1 oktober under åren 2013-2020 lämna redovisning till Regeringskansliet av omfattningen av försöksverksamheten och en utvärdering av denna.

Spetsutbildningarna kan förutses skilja sig åt sinsemellan i flera avseenden, t.ex. när det gäller utformning, rekrytering, urval med tester och prov, gymnasiekurser samt samarbete med gymnasieskolor. Spetsutbildningarnas genomförande och resultat behöver därför följas upp. Statens skolverk ska därför senast den 1 oktober under åtta år lämna redovisning till regeringen av omfattningen av försöksverksamheten och en utvärdering av denna. Deltagande huvudmän ska vara skyldiga att medverka i uppföljningen och utvärderingen av verksamheten.

2.8 Inga ökade kostnader för spetsutbildning

Kostnaderna för försöksverksamheten med spetsutbildning får inte överstiga huvudmannens kostnader för övrig grundskoleutbildning.

Enligt den föreslagna förordningen får Statens skolverk besluta om tillstånd att anordna försöksverksamhet med spetsutbildning om huvudmannen bl.a. visar att kostnaderna för utbildningen inte överstiger huvudmannens kostnader för övrig grundskoleutbildning. Detta innebär att ingen hemkommun ska belastas med högre kostnader på grund av att en elev tas emot på en spetsutbildning.

Enligt 10 kap. 37–39 §§ skollagen (2010:800) ska hemkommunen lämna bidrag till huvudmannen för en fristående grundskola. Bidraget (grundbeloppet) ska bestämmas efter samma grunder som hemkommunen tillämpar vid fördelning av resurser till den egna grundskolan. Skollagens bestämmelser innebär att elever på spetsutbildningar normalt inte blir berättigade till skolskjuts eller inackordering bekostade av hemkommunen.

3 Ikraftträdande

Förordningen om försöksverksamhet med riksrekryterande spetsutbildning i grundskolans högre årskurser träder i kraft den 1 mars 2011.

Förordningen om försöksverksamhet med spetsutbildning inom grundskolan föreslås träda i kraft den 1 mars 2011 och tillämpas på utbildning som påbörjas från och med höstterminen 2012.

4 Ekonomiska konsekvenser

Eftersom kostnaderna för försöksverksamheten inte får överstiga huvudmannens kostnader för övrig grundskoleutbildning innebär promemorians förslag inga ökade kostnader för huvudmännen.